

Veselības aprūpes kvalitāte un drošība

Publicēts: 20.11.2020.

Drošības un kvalitātes standarti Veselības aprūpe Latvijā ir stingri reglamentēta, prasības nosaka Ārstniecības likums un citi normatīvie akti. Veselības aprūpes jomas normatīvajos aktos iestrādātas Eiropas Savienības normatīvo aktu prasības, un tie tiek papildināti un pilnveidoti.

Veselības aprūpes pakalpojumus ir tiesīgas sniegt tikai tās ārstniecības iestādes, kas reģistrējušās Ārstniecības iestāžu reģistrā (valsts informācijas sistēmas daļa, kas iekļauj informāciju par visām ārstniecības iestādēm valstī) un atbilst noteiktajām obligātajām prasībām.

Obligātās pamatprasības ārstniecības iestādēm

Latvijā noteiktas obligātās pamatprasības dažāda profila ārstniecības iestādēm: piemēram, veselības centram, dienas stacionāram, zobārstniecības kabinetam; obligātās prasības nosaka, kādām struktūrvienībām, telpām un aprīkojumam obligāti jābūt attiecīgā profila ārstniecības iestādē; ārstniecības iestādē, kas sniedz ambulatoros veselības aprūpes pakalpojumus, jābūt pieejamai informācijai par Ārstniecības personām un ārstniecības atbalsta personām, kuras pacientiem sniedz ambulatoros veselības aprūpes pakalpojumus (vārds, uzvārds, profesija, specialitāte, pieņemšanas laiks un vieta) un pieejamiem veselības aprūpes pakalpojumiem.

Lai nodrošinātu sniegto ārstniecības pakalpojumu kvalitātes vadību, ārstniecības iestāde izstrādā, apstiprina un ievieš kvalitātes vadības sistēmu, kuras ietvaros tiek veikta regulāra sniegto ārstniecības pakalpojumu kvalitātes kontrole, pacientu sūdzību un ieteikumu izskatīšana, ārstniecības rezultātu analīze, ārstniecības pakalpojumu kvalitātes pilnveidošana.

Patstāvīgi nodarboties ar ārstniecību attiecīgajā profesijā atļauts

Ārstniecības personām, kuras ir reģistrētas.

Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistrā.

Ārstniecības personai vai ārstniecības atbalsta personai, reģistrējoties reģistrā, tiek piešķirtas tiesības nodarboties ar ārstniecību attiecīgajā profesijā uz pieciem gadiem. Patstāvīgi nodarboties ar ārstniecību konkrētā specialitātē atļauts Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistrā reģistrētām ārstniecības personām, [kuras ir sertificētas](#). Ārstniecības iestādes darbinieku pienākumus, pilnvaras un atbildību nosaka ārējie un iekšējie normatīvie akti, darba līgums un ārstniecības iestādes vadītāja rīkojumi.

Lai ārstniecības iestāde spētu sniegt pacientiem nepieciešamos veselības aprūpes pakalpojumus, ārstniecības iestādes vadītājs nodrošina ārstniecības iestādes vides pieejamību jeb iespēju iekļūt ēkā personām ar ierobežotām funkcionālām spējām.

Personām ar redzes vai dzirdes traucējumiem nodrošina iespēju saņemt nepieciešamo skaņas vai vizuālo informāciju.

Vides pieejamība var būt nodrošināta dažādos veidos, piemēram, ja ēkai, kurā ir izvietota ārstniecības iestāde, ir vēsturiskās celtnes statuss, tad vides pieejamību var nodrošināt ar alternatīviem tehniskajiem risinājumiem.

*Vairāk informācijas par vides pieejamības nodrošināšanas veidu var saņemt, sazinoties ar attiecīgo ārstniecības iestādi.

Medicīnisko tehnoloģiju pielietošana

Ārstniecības iestādes vadītājs ir atbildīgs, ka iestādē izmanto medicīniskās tehnoloģijas (ārstniecībā izmantojamās metodes un medicīniskās ierīces), kas ir apstiprinātas noteiktā izmantošanas kārtībā.

Ārstniecības persona ir atbildīga par izraudzītās medicīniskās tehnoloģijas lietošanu un tās radītajām sekām. Latvijā medicīniskās tehnoloģijas novērtē un apstiprina Nacionālais veselības dienests.

Ar šīm tehnoloģijām iespējams iepazīties [Nacionālā veselības dienesta mājaslapā Ārstniecībā izmantojamo medicīnisko tehnoloģiju datubāzē](#).

Klīnisko vadlīniju pielietošana

Lai nodrošinātu labāku ārstniecības rezultātu sasniegšanu, ārstniecība tiek veikta atbilstoši klīniskajām vadlīnijām, kas nosaka piemērotāko slimību profilakses, diagnostikas, ārstēšanas, rehabilitācijas un aprūpes taktiku, kā arī veicina ārstniecības personu profesionālo izglītību un uzlabo sadarbību starp pacientiem un ārstniecības personām.

Klīniskās vadlīnijas pielieto ārstniecībā, medicīniskās izglītības apmācības programmās, kā arī veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanas kvalitātes kontroles un uzraudzības veikšanā. Izstrādāt vadlīniju projektus un iesniegt tos reģistrēšanai ārstniecībā izmantojamo vadlīniju datubāzē ir tiesīgas ārstniecības personu profesionālās organizācijas, ārstniecības iestādes un augstskolas. Latvijā ir noteikta klīnisko vadlīniju izstrādes, reģistrācijas un ieviešanas kārtība.

Klīniskās vadlīnijas tiek reģistrētas [Klīnisko vadlīniju datu bāzē](#). Reģistrēto vadlīniju saraksts ir pieejams Nacionālā veselības dienesta mājaslapā.

Medicīnisko ierīču lietošana

Ārstniecības iestādei, kas veic medicīniski radioloģiskās procedūras vai medicīnisko apstarošanu, ir jābūt speciālai atļaujai (licencei) vai atļaujai darbībām ar jonizējošā starojuma avotiem. Valstī ir noteikta kārtība, kādā veic medicīnisko ierīču reģistrāciju, atbilstības novērtēšanu, kā arī to izplatīšanu, lietošanas un tehnisko uzraudzību.

Ārstniecības iestādei jānodrošina:

- medicīniskās ierīces patstāvīga atrašanās vieta;
- medicīnisko ierīču elektrodrošības, galveno funkciju un rādītāju pārbaude;
- medicīniskās ierīces pienācīga tehniskā apkalpošana;
- atbilstošas kvalificētas atbildīgās personas par medicīnas ierīcēm norīkošana.

Latvijā ir izveidota medicīnisko ierīču lietošanas drošuma uzraudzības sistēma - pasākumu kopums, kas paredz ziņošanu un ziņojumu izvērtēšanu par jebkuru ar medicīniskās ierīces lietošanu saistītu negadījumu vai potenciālu negadījumu, kas ir radījis vai varēja radīt kaitējumu cilvēka veselībai vai apdraudējumu dzīvībai.

Zāļu valsts aģentūra uztur medicīnisko ierīču reģistra [LATMED elektronisko datubāzi](#), kurā glabājas informācija par ierīcēm, to ražotājiem, izplatītājiem, negadījumiem, kas saistīti ar medicīnisko ierīču lietošanu, kā arī cita informācija.

Higiēnas prasības un to ievērošana

Lai nepieļautu tādu infekcijas slimību izplatīšanos, kuru iemesls ir saistīts ar pacienta veselības aprūpi, ir noteiktas higiēnas prasības, kuras nosaka ārstniecības iestādes higiēnas prasību nodrošināšanas plāns.

Šajā plānā ir iekļautās prasības par:

- telpu un aprīkojuma tīrīšanu;
- medicīnas ierīču tīrīšanu, dezinfekciju, sterilizāciju;
- darbinieku roku apstrādi; cimdu un citu aizsarglīdzekļu lietošanu;
- veļas lietošanu un mazgāšanu; atkritumu apsaimniekošanu.

Darbinieku pienākums ir ievērot šo iestādes plānu. Lai nodrošinātu iestādes plāna ieviešanu, ārstniecības iestādes vadītājs norīko atbildīgo personu par iestādes plāna ieviešanu un iekšējo kontroli vai izveido infekcijas kontroles komisiju. Ārstniecības iestādei jāorganizē darbinieku izglītošana infekciju profilakses jautājumos stājoties darbā un vismaz reizi trijos gados.

Zāļu un medikamentu iegāde un uzturēšana

Valstī ir reglamentēta kārtība, kādā ārstniecības un sociālās aprūpes iestādes iegādājas, uzglabā un izlieto zāles. Ārstniecības iestādē ir pieejama vadītāja apstiprināta neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanas kārtība. Ārstniecības iestādē (izņemot zobu tehnisko laboratoriju un klīniskās diagnostikas laboratoriju) ir nodrošināti neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanai nepieciešamie medikamenti un medicīniskās ierīces.

Lai pilnīgāk nodrošinātu sabiedrības veselības aizsardzību saistībā ar zāļu lietošanas drošību un lai iegūtu informāciju par riskiem, ko var radīt zāles, izveidota farmakovigilances sistēma, ko izmanto, lai apkopotu un zinātniski novērtētu informāciju par zāļu blakusparādībām, kuras radušās, lietojot zāles atbilstoši vai neatbilstoši zāļu instrukcijai. Tāpat sniedz arī iespēju apsvērt riska mazināšanas un profilakses pasākumu veikšanu, kā arī kādus pasākumus attiecībā uz zāļu reģistrāciju.

Latvijā ir noteikti ārstniecības personu, farmaceitu un arī pacientu pienākumi un tiesības iesaistīties ziņošanā par iespējamām zāļu blakusparādībām. Farmakovigilances sistēmas uzraudzību veic Zāļu valsts aģentūra. Vairāk informācijas aicinām lasīt [šeit](#).

Veselības aprūpes sniedzēju pārraudzība

Veselības inspekcija veic uzraudzības un kontroles funkcijas veselības aprūpes jomā visā Latvijas teritorijā, kontrolējot:

- ārstniecības iestādēm saistošo normatīvo aktu prasību izpildi (higiēnas un pretepidēmiskās prasības; zāļu, tai skaitā, narkotisko un psihotropo zāļu un spirta apriti ārstniecības iestādēs; medicīnisko dokumentāciju; darbnespējas lapu uzskaites un

izsniegšanas kārtību;prasības medicīnas ierīču lietošanai u.c.);

no valsts budžeta apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību pacientiem, pakalpojumu sniegšanas pamatotību un apmaksu;

medicīniskās aprūpes profesionālo un darbības ekspertīzes kvalitāti ārstniecības iestādēs.

Veselības inspekcijas veiktās pārbaudes var būt plānotas un neplānotas: Ārstniecības iestādēs tiek veiktas plānveida kontroles vai gadījumu izvērtēšana, ja tiek saņemts iedzīvotāja iesniegums vai informācija par iespējamiem pārkāpumiem. Vienlaicīgi tiek veikta arī nepārtraukta ārstniecības iestāžu uzrādīto datu analīze Nacionālā veselības dienesta pārziņā esošajā elektroniskajā norēķinu sistēmā.

Plānveida kontroles tiek veiktas atbilstoši Veselības inspekcijas apstiprinātajam plānam, kas izveidots konkrētajam gadam.

Neplānotas kontroles tiek veiktas sakarā ar iesnieguma vai informācijas saņemšanu par iespējamiem pārkāpumiem ārstniecības iestādē.

Veselības inspekcija var veikt pārbaudes un kontrolēt jebkuru objektu bez iepriekšēja brīdinājuma, īpašas atļaujas, maksas un citiem ierobežojumiem visā Latvijas teritorijā, izņemot ieslodzījuma vietas un citas normatīvajos aktos noteiktās ierobežotas pieejas iestādes un teritorijas, kuru apmeklēšana saskaņojama ar iestādes vadību vai teritorijas administrāciju.

Veicot ārstniecības iestāžu kontroles un konstatējot neatbilstības, Veselības inspekcija sniedz priekšlikumus un uzdod ārstniecības iestādei konstatētos pārkāpumus novērst, ja:

kontrolē ir konstatēts tāds pārkāpums, kas rada risku veiksmīgai ārstniecības procesa norisei, ārstniecības iestādei izsaka rakstveida brīdinājumu;

ja brīdinājumā norādītie pārkāpumi noteiktajā termiņā netiek novērsti, Veselības inspekcija var pieņemt lēmumu par ārstniecības iestādes vai tās struktūrvienības darbības apturēšanu;

Veselības inspekcija konstatē tādu pārkāpumu, kas rada draudus pacientu veselībai un dzīvībai, ārstniecības iestādes darbība tiek apturēta bez iepriekšēja brīdinājuma.

Par konstatēto pārkāpumu novēršanu attiecīgā ārstniecības iestāde rakstveidā ziņo Veselības inspekcijai, kura pēc paziņojuma saņemšanas pārbauda, vai konstatētie pārkāpumi ir novērsti. Ja visi lēmumā par darbības apturēšanu minētie pārkāpumi ir novērsti, pēc pārbaudes veikšanas Veselības inspekcija dod rakstveida atļauju darbības atjaunošanai.

Valsts apmaksāto pakalpojumu uzraudzība

Veselības inspekcija uzrauga no valsts budžeta apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību pacientiem, pakalpojumu sniegšanas pamatotību un apmaksu atbilstoši noteiktajām prasībām un līgumiem ar ārstniecības iestādēm par valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu.

Konstatējot, ka padarītais darbs uzrādīts neatbilstoši faktiskajai situācijai, noteiktajām prasībām un līgumu nosacījumiem, Veselības inspekcija uzdod ārstniecības iestādei novērst konstatētās nepilnības, piemēram, nodrošināt ārstniecības personas darba laiku atbilstoši līgumam, saprotamu un aktuālu publisko informāciju pacientiem, diagnostisko un laboratorisko izmeklējumu pieejamību 24 stundas diennaktī u.tml.

Savukārt, ja pārkāpums ir radījis finansiālus zaudējumus valsts budžetā vai pacientam, Veselības inspekcija veic nepamatotās apmaksas aprēķinu, un pieņem lēmumu par naudas līdzekļu atgriešanu valsts budžetā vai pacientam.

Veselības inspekcija kontrolē veselības aprūpes profesionālo un darbības ekspertīzes kvalitāti ārstniecības iestādēs:

veic ekspertīzes un sniedz atzinumus par veselības aprūpes un darbības ekspertīzes kvalitāti ārstniecības iestādē;

veic ekspertīzes un sniedz atzinumus par ārstniecības kvalitāti, ja mediķis veicis ārstniecību ārpus ārstniecības iestādes, vai ārstniecības kvalitāti, ja ārstniecību veikusi persona bez medicīniskās izglītības;

ekspertīzes tiek veiktas, izskatot pacientu, juridisko personu, tiesībsargājošo institūciju, nevalstisko organizāciju iesniegumus

par veselības aprūpes kvalitāti un darbības kvalitāti ārstniecības iestādēs.

Atkarībā no konstatētajiem pārkāpumiem, Veselības inspekcija var izteikt brīdinājumu vai pieņemt lēmumu par administratīvā naudas soda piemērošanu naudas sodu ārstniecības personām vai ārstniecības iestādes vadītājam, kā arī lūgt Latvijas Ārstu biedrību izvērtēt ārsta sertifikāta atbilstību. Ja Veselības inspekcija saskata iespējamu noziedzīga nodarījuma pazīmes, lietas materiāli tiek pārsūtīti tiesībsargājošām institūcijām.

<https://www.vmnvd.gov.lv/lv/veselibas-aprupes-kvalitate-un-drosiba-0>